

raportul dintre „crimă” și „pedeapsă” și mai ales relația strinsă, stabilită de Caragiale și de Emile Zola, în cele două drame — vinovații și justițiarul, chinuții și ei, la rândul lor, de sentimentul culpabilității, rămânând legați pînă la sfîrșitul vieții.

Cu toate că în aparență complet diferite, comunicările susținute de Alexandru Firescu și Marian Popescu, „Apărătorii lui Caragiale” și, respectiv, „Drumuri spre Caragiale”, se aseamănă prin faptul că ambele sînt analize subtile și competente ale celor mai avizate păreri despre Caragiale. Pe Alexandru Firescu l-au interesat punctele de vedere ale celor ce l-au apărut pe Caragiale în trecut, mai cu seamă Garabet Ibrăileanu, Mihail Sebastian și Camil Petrescu, în timp ce Marian Popescu s-a oprit asupra celor mai noi lucrări de exegeză caragialeană, semnate de Maria Vodă Căpușan și Florin Manolescu. Este adevărat că printre cercetătorii conemporani nu se mai numără „atacatori” direcți ai operei lui Caragiale, dar și aceștia păstrează în pleoara lor pentru noi aspecte tonul pătimaș al „apărătorului”, avînd nevoie, pentru a-și susține opiniile, de căldură, entuziasm și, de ce nu, poate chiar de părtinire.

Prilej de manifestare oferit celor ce se ocupă de opera lui Caragiale pe plan atît teoretic cit și practic, Sesiunea de comunicări a fost lipsită însă, în acest an, de vocea trectorilor; cei ce l-au jucat de data aceasta pe Caragiale, actorii craioveni sau studenții din orașul-gazdă, din Tîrgu Mureș și din Timișoara, s-au limitat la a-și arăta spectacoarele, ceea ce a dat o anume unilateralitate sesiunii, cu atît mai resimțită cu cît îi așteptam mai cu seamă pe cei tineri, să ne expună gîndurile lor, poate mai puțin întemeiate pe documente inedite decît cele ale cercetătorilor consacrați, dar avînd spontaneitatea vîrstei.

Nu am participat decît de două ori la „Zilele Caragiale”, dar de fiecare dată le-am urmărit cu interes, admirînd entuziasmul și dăruirea organizatorilor și așteptînd acel moment cînd întîlnirile vor fi nu numai naționale, ci și internaționale; există în multe țări ale lumii cunosători ai operei lui Caragiale, interpreți ai eroilor săi, și cuvîntul lor poate să aducă elemente încă nebănuite în procesul continuu de descoperire a celui ce a fost și rămîne unul dintre marii maeștri ai risului.

Ileana BERLOGEA

NOTE

Centenarul unei cărți fundamentale despre *Horia*

Originari din Hațegul dacic, Densușienii s-au consacrat filologiei și istoriei, după temeinice studii în mari centre de învățtură. Aron, Nicolae și Ovid, fiecare cu locul său în cultura noastră, își așteaptă încă monografiile meritate. Nicolae Densușianu, de-

venit membru corespondent al Academiei Române (1880), este trimis în misiune științifică, la Viena și Budapesta, orașele tinereții sale laborioase, pentru a copia din bibliotecii acte relative la istoria românilor. Se inițiază corpul academic de documente, colecția Hurmuzaki.

Din arhivele budapestane și transilvane, Nicolae Densușianu aduce în țară sute de documente relative la mișcarea lui Horia, din materia cărora scoate cartea *Revoluțunea lui Horia în Transilvania și Ungaria 1784—1785, scrisă pe baza documentelor oficiale*, București, 1884, 523 p.

Din restul uriașului material documentar, va tipări șase tomuri în seria Hurmuzaki.

Cartea sa despre revoluția lui Horia a trezit admirație chiar la apariție, reținutul Hasdeu omagiînd-o: „iată cea dintîi și singura pînă acum lucrare pe deplin serioasă asupra istoriei moderne a românilor...” Și pentru dramaturgia noastră, cartea învățatului a avut prețul ei. Destulele evocări scenice ale eroilor moșogani din iarna anilor 1784—1785 se întemeiază pe sursele documentare ale centenarei scrieri.

Abia în 1979, alt istoric, David Prodan, dă încă o scriere capitală despre revoluția lui Horia, fără însă a știrbi prestigiul lucrării înaintașului său — cum ține să precizeze, cu înaltă ținută morală, cărturarul clujean.

I. N.